

Warszawa, 25-03-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.602.6.2014.KNK

Szanowni Państwo,

dostępność wyborów dla osób z różnymi niepełnosprawnościami jest od wielu lat przedmiotem działań Rzecznika Praw Obywatelskich. Pomimo wysiłków podejmowanych przez organy władzy publicznej na poziomie ustawodawstwa oraz postępujących prac na poziomie samorządu terytorialnego, problem braku szerokiej dostępności wyborów i trudności z korzystaniem z praw wyborczych przez tę grupę obywateli pozostaje aktualny i wciąż ma charakter systemowy. Bez wątpienia kluczowa w tym zakresie jest dostępność lokali wyborczych, której poprawa wymaga dalszych skoordynowanych wysiłków.

W związku z powyższym, biorąc pod uwagę m.in. wnioski wynikające z debaty zorganizowanej w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 29 marca 2023 roku przy udziale ekspertów, przedstawicieli osób z niepełnosprawnościami i ich rzeczników działających w organizacjach pozarządowych¹, pragnę zwrócić się do

¹ Zob. relację z debaty pod adresem <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/debata-wyborzy-dostepne-dla-wszystkich-relacja> [dostęp: 27.02.2024].

Państwa jako przedstawicieli organów samorządu lokalnego, na których bezpośrednio spoczywa obowiązek organizacji i zapewnienia dostępności lokali wyborczych, o przyjęcie poniższych uwag i rekomendacji oraz możliwie jak najszersze przekazanie ich Państwa pracownikom i pracowniczkom.

Zgodnie z art. 186 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2408) w każdej gminie co najmniej połowa lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami. Szczegółowe wymogi lokalu określone są w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 336; dalej jako: rozporządzenie)².

W toku realizowanej przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich kontroli przed wyborami parlamentarnymi w 2023 roku dokonano oceny dostępności 143 lokali wyborczych. **Jedynie w przypadku 36 z nich nie zidentyfikowano żadnego uchybienia. Ponad trzy czwarte spośród skontrolowanych lokali nie spełniało co najmniej jednego wymogu (76%), prawie 40% co najmniej trzech, a co czwarty co najmniej czterech wymogów dostępności.** W ramach przeprowadzonej kontroli uwzględniono także problemy, które nie mają odzwierciedlenia w oficjalnych wymogach określonych w przepisach prawa, przede wszystkim przeszkody w otoczeniu lokalu wyborczego. **Problemy takie odnotowano w przypadku 54% skontrolowanych lokali wyborczych.** Przeprowadzone kontrole pozwoliły na zwrócenie uwagi na najczęstsze problemy, wśród nich:

² Zob. raport p.t. Lokale wyborcze dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w wyborach do Sejmu i Senatu RP oraz referendum ogólnokrajowym w 2023 roku <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-raport-dostepnosc-lokali-wyborczych-2023> [dostęp 27.02.2024].

- brak dodatkowego oświetlenia w miejscu głosowania (42%);
- brak odpowiednio dostosowanych dwóch wysokości miejsca do głosowania (0,8 m oraz 1,1 m) (36%);
- nieodpowiednia wysokość zawieszenia obwieszczeń i informacji Państwowej Komisji Wyborczej (34%);
- brak wyróżnienia krawędzi stopni schodów i progów (24%);
- nieodpowiednie wymiary miejsca zapewniającego tajność głosowania (minimum 1,2 x 1,2 m) (23%);
- śliskie posadzki (19%);
- niedostateczne wymiary lokalu wyborczego (16%).

Należy podkreślić, że stwierdzone przez Rzecznika Praw Obywatelskich uchybienia w zdecydowanej większości nie dotyczyły barier architektonicznych budynków, odnosiły się natomiast do samej organizacji lokalu wyborczego: oznakowania przeszkód, czy właściwego przygotowania miejsc zapewniających tajność głosowania. **Zlikwidowanie tego typu uchybień i zapewnienie stanu zgodnego z kryteriami wskazanymi w rozporządzeniu może być przeprowadzone dość szybko i nie powinno nastęrczać znaczących obciążeń organizacyjnych i technicznych.**

W związku z wynikami powyższej kontroli, pragnę także zwrócić Państwa uwagę na kwestię dostępności bezpośredniego otoczenia lokalu wyborczego. **Nierzadko bowiem nawet najlepiej dostosowane lokale są w praktyce trudno dostępne dla osób z niepełnosprawnościami z powodu występowania przeszkód w otoczeniu budynku czy braku dostosowanego miejsca parkingowego w pobliżu.**

Pragnę podkreślić, że obecny stan dostępności lokali wyborczych wciąż wymaga poprawy, a proaktywna postawa, np. wyposażanie lokali wyborczych w szkła powiększające do użytku wyborców, czy też przygotowanie i oznaczenie toalet przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami, może bardzo skutecznie przyczynić się do realizacji tego celu.

Warto przy tym przypomnieć, że zgodnie z art. 29 ratyfikowanej przez Polskę Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 ze zm.) osobom z niepełnosprawnościami należy zapewnić „możliwość pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu publicznym i politycznym”. We wnioskach sformułowanych przez Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami w odniesieniu stosowania przez Polskę Konwencji wskazano wprost na konieczność zapewnienia dostępności wszystkich lokali wyborczych i procedur głosowania dla osób niepełnosprawnych³. Rekomendacje te są zbieżne z wielokrotnie przedstawianym stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich⁴. Biorąc pod uwagę powyższe, pragnę zwrócić się do Państwa z prośbą o przyjęcie powyższych uwag i informacji oraz możliwie jak najszersze ich uwzględnienie. Zachęcam także do zaznajomienia lub wyposażenia członków obwodowych komisji wyborczych w arkusze

³ Concluding observations on the initial report of Poland, Committee on the Rights of Persons with Disabilities <https://digitallibrary.un.org/record/1656309> [dostęp: 27.02.2024].

⁴ Zob. J. Zbieranek, Dostosowanie lokali obwodowych komisji wyborczych do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z wyborów samorządowych w 2018 roku, Warszawa 2019.

oceny stosowane podczas kontroli przeprowadzanych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (dostępne także w formie interaktywnego formularza⁵).

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Załączniki:

- 1) Arkusz oceny wymogów dostępności lokali wyborczych, BRPO 2024.

Do wiadomości:

- 1) Pan

Sędzia Sylwester Marciniak

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej

e-PUAP

- 2) Pan

Łukasz Krasoń

Pełnomocnik rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

e-PUAP

⁵Lokale wyborcze dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami https://bip.brpo.gov.pl/wspolne_dzialania/content/lokale-wyborcze-dostosowane-do-potrzeb-wyborcow-z-niepelnosprawnościami [dostęp: 20.03.2024].